

АЛЕГОРИЧНІ ПІСНІ

422

Пугач предвещає опустошення края

Не пугай ти, пугаченьку, –
В зеленому байраченьку.
– Ой як мені не пугати,
Що хочуть байрак вирубати,
А вирубавши – та й заволочити,
А заволочивши – запалити.
Горе ж мені на чужині...
Скажи правду вірнесьеньку:
А де броди глибокі,
А де броди міленькі?
– А де кручі високі, –
То там броди глибокі;
А де кручі низенькі,
То там броди міленькі...
Одна річка Кайнарочка...
Дніпре, брате, роби добре,
І широко, і глибоко:
Де міленько – вибірай,
Де глибоко – засипай,
Щоб ніхто броду не узнав!

*Авксентій Федоров. Орел, 60 л.
Кушугумовка Александр. у., 6 ноября 1885 г.*

423

Ой не пугай пугаченьку...
А третій Дейна-Дейниченько...
Одна річка Савгирочка
І та з боку в Дніпро впала,
Дніпру правду всю сказала:
“Жалується Лиман морю,
Що Дніпр робе свою волю:
Усі річки прочищає,
А мені устьє засипає, (2)
Собі рибу підмовляє.
На всі ріки розсилає,
А назад її не вертає”.
– Ой ти, Дніпре сивесенький,
Ти наш батько ріднесенький!

Скажи, Дніпре, броди свої,
Броди свої Савраськії,
А перевози козацькії?
– Ой де кручі низенькії, –
То там броди міленькії;
А де кручі високії, –
То там броди глибокії.

*Йван-Машталяр (Самарський), 78 л.,
Кушугумовка Александр. у., 23 февраля 1881 г.*

424

Ой бобре, бобре,
Чи знаєш ти річки добре?
– Ой як же їх я не знаю,
Шо я в річках проживаю.
Із востока до вершини
Сімсот річок, ще й чотирі,
Усі вони в Дніпр упали,
Дніпру правди не сказали,
Шо хвалиться Лиман морю,
Шо взяв Дніпро свою волю:
Свої гірла прочищає,
Лиман-море засипає.
Одна річка Самарочка,
Вона збоку в Дніпро впала,
Дніпру правду всю сказала:
– Добре, Дніпре, волю брати.
Шо ми даєм панувати –
Нови гірла промиваєм,
Старі піском засипаєм...
Ой Лимане, Лиманочку,
Шо по тобі походило:
А чи гуси, чи лебеді,
Чи козаки все молоді?
– Ой не гуси, не лебеді,
Козаченьки все молоді.

*Дед Олекса Хрисанфов. Якуба, 71 год,
д. Варваровка, Павлоград. у., 14 августа 1894 г.*

425

Сокол и орел
(Аллегория)

А

Сокол братається с орлом и, улетає в иную сторону, - вручає дітей для
присмотра. - По возвращении слышит жалобы орла:

соколята в турецкой неволе

У синему морі, –
Там сокіл купався, (2)
Та з орлом братався.
– Ой брате ж мій, брате,
Сизокрилий орле,
Дарую тобі, орле,
Всі області мої,
Напитки, наїдки,
Й маленькі дітки.
А я ж сам полину
На чужу країну (2),
Де маю родину;
Ой як добре буде, –
Я там зазімюю,
А як худо буде –
Назад превалую.
Літав сокіл літо,
Літав сокіл двоє,
На третєє ж літо
Назад прілітає (2)
І орла питає:
– Ой брате ж мій рідний,
Товаришу вірний!
Де ж поділись діти,
Мої соколята?
– Ой брате ж мій, брате, –
Ясний соколоньку!
Як були малії, –
Всі в купі сиділи,
А як піднялися, –
Знялись, полетіли.
Літали, літали.
По всій Україні,

Сіли ж вони, пали, –
На Савур-могилі;
На Савур-могилі, –
На дереві кедровім,
Ой пани-генерали
Та в полі гуляли,
Вони ж твоїх діток
С собою забрали,
Турецькому царю
На гостинець дали.

*Баба Катерина Графская, д. Кушугумовка
Александровск. у., 31 мая 1894 г.*

426 Б

Побратався сокіл
С сизокрилим орлом.
Ой брате, мій брате,
Сизокрилий орле,
Урочаю, брате,
Діточки я свої,
А сам я полину
В чужу сторононьку.
Ой як добре буде, –
То я забарюся,
А як худо буде, –
То я завернуся.
Літав сокіл літо,
Літав ше й другеє,
На третєє літо
Сокіл прилітає,
Сокіл прилітає, –
Ще й орла питає:
– Ой брате мій, брате,
Сизокрилий орле,
А де ж дитенята –
Ясні соколята?...
– Ой наїхали, брате,
Пани й паненята,
Дерево зрубали –
Й соколят забрали.
Ой полетів сокіл
Із туги та в луги,

Та й сів на ялині, –
На гіркій калині;
Калиноньку клює,
Важенько здихає,
Та свою недолю
Кляне проклинає:
При добрій годині –
Куми-побратими, –
При лихій годині, –
Немає родини:
Ні кума, ні свата,
Ні рідного брата.

*Иван Дубровский, с. Ольгинское
Мариупольського уезда, 9 мая 1876 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, 851, А.

427

Конь и орел

Конь братається с орлом и бьются в заклад, кто кого перегонит

Складімось, братці, по таляру,
Та купимо коня отаману,
Складімось, братці, ще й по другому,
Та купим коню усю зброю.
А кінь з орлом побратався,
А кінь з орлом закладався:
Хто вилетить, хто вибіжить,
До Яр-могили і в Павлогради?
Ой кінь біжить долиною,
Орел летить все горою;
Кінь добіг до Яр-могили в Павлогради,
Води напився і покотився;
Орел лежить, коня просить:
Даруй, брате, криличками,
Шоб не ходить ніжечками:
Бо як тобі без ніжечок,
То так мені без крилечок.

*Авксентий Орел 65 л.,
Кушугумовка Ал. у., 28 декабря 1887 г.*

О песнях про коня и орла см. у Потебни. К ист. звуков, III, 4–5, 123;
Сумцов. Современ. малор. этногр., I 34.

428

Орел ищет сокола. Гуси и лебеди объявляют его убитым

Та не пиль с поля запиляється,
То туман з моря піднімається.
Піднімаються гусочки сірі,
А лебеді все білії,
Сполохнулися, – назад завернулися.
Назустріч летить сизокрилий орел.
Стойте, гусочки, не лякайтеся,
Я не бить вас хочу – розпитаємося:
Чи не бачили ви ясного сокола?
Хоч і бачили – він убитий лежить,
Його рученьки – на чотири штученьки,
Його ніженьки – край доріженьки.

*Демид Медведский, с. Ольгинское
Мариуп. у., январь 1875 г.*

РОЖДЕСТВЕНСКАЯ ВИРША

429

Христос народився,
Шоб мир звеселився
Після Адамового гріха.
Родився в стані, –
А не в хаті –
От диковина яка.
Віл і осел
Стояли у ясел,
Та і ті Христа пізнали.
І дишуть на його,
Бо знають на кого,
Ще й і на коліна упали.
Звізда ясенька,
Гарна кругленька,
Пріспішила над Віфлеємом
І там стала,
Де сама знала,
Освітила стан кругом.
Чабанці з степу
Прийшли к вертепу,
І по ягнятї принесли.

347